

Standardite kasutamise erinevad aspektid

Priit Kikas

Mis on standard

- Standardid võib jagada kaheks:
 - ametlikud standardid
 - mitteametlikud standardid
- Ametlikud standardid on tunnustatud standardiorganisatsiooni poolt vastu võetud standardid
- Eesti standardite kehtestamise õigus on ainult Eesti Standardikeskusel - EVS
- Eesti, Euroopa ja rahvusvaheline tasand!

Miks meil on vaja standardeid?

- Et mäng oleks arusaadav ja aus, peavad olema reeglid
- Standardimise eesmärkideks on:
- Vähendada üha kasvavat erisust toodete ja protseduuride hulgas
- Võimaldada kommunikatsiooni
- Aidata kaasa ohutusele, tervise ja keskkonnakaitsele
- Kaitsta ühiskonna huve
- Elimineerida kaubandustõkkeid

Standardite kasud

- Standardite kasud võib jaotada kaheks:
- Kasud majandusele ja ühiskonnale tervikuna
- Väiksemad kulud ühiskonnale
- Suurem ohutus ja keskkonnakaitse
- Kasud konkreetsele turul tegutsejale (ettevõttele)

Standardid aitavad kaasa koostoimele ja võrreldavusele

- Kuidas me saame olla kindlad, et asjad sobivad kokku?
- Kas me saame ikka üksteisest ühtmoodi aru? (lepingutingimused)
- Kas meie katsetulemused ja numbrid on ikka võrreldavad?
- ***Standardid pakuvad lahendusi koostoimimise saavutamiseks!***

Standardid ja tehnoloogiad

- Standardid koostatakse oma ala ekspertide poolt, kes annavad standarditesse igaüks sisendi
- Seeläbi koondavad standardid endasse ekspertide arusaamad kaasaegsetest lahendustest
- Kas “leiutada ise jalgratas” ?
- ***Standardid levitavad tunnustatud tehnoloogiad, pakuvad lahendusi ja aitavad seeläbi hoida kokku kulusid!***

Standardid ja eelised turul

- On kahte liiki turul osalejaid – need, kes järgivad standardeid ja need kes ei järgi
- Olles võimeline demonsteerima oma toodete või teenuste vastavust standarditele oled sa klientidele usaldusväärsem
- ***Standardid aitavad turul eristuda!***

Standardite kasud – tõhusamad protsessid

- Standardid kirjeldavad parimat tava protsesside kavandamisel
- Tõhusamad protsessid aitavad vältida tõrkeid ning hoivad seeläbi kokku kulusid
- Juhtimissüsteemide standardid!
- ***Standardid aitavad tõhustada protsesse ja tõsta seeläbi efektiivsust, samuti suurendavad usaldust!***

Vaja sertifikaate

- Selleks, et saada sertifikaati on vaja vastata nõuetele
- Sertifitseerimine toimub enamasti standardite alusel
- Standardite järgijale on teatud juhtudel sertifitseerimine lihtsam
- ***Standardid tagavad lihtsama sertifitseerimise!***

Juhtimissüsteemide standardid!

- Juhtimissüsteemide standardid kirjeldavad, kuidas korraldada organisatsioonides protsesse niiviisi, et soovitud eesmärgi saaksid saavutatud
- Levinumad juhtimissüsteemide standardid on:
 - ISO 9001 - kvaliteedijuhtimissüsteemid
 - ISO 14001 - keskkonnajuhtimissüsteemid
 - EVS 18001 - tööohutuse juhtimissüsteemid
 - ISO 22000 - toiduohutuse juhtimissüsteemid
 - ISO 31000 - riskijuhtimine
 - ISO 50001 - energiajuhtimissüsteemid

Juhtimissüsteemide standardid!

- Juhtimissüsteemide standardid on tihti organisatsiooni usaldusväärse näitajad – annavad eelise klientidega suhtlemisel
- Juhtimissüsteemide rakendamine on peaaegu alati vabatahtlik
- Enamasti on juhtimissüsteemide standardid üldised ja rakendatavad väga erinevates organisatsioonides
- Organisatsioonil on võimalik valida, kas taotleda vastavust kinnitav sertifikaat või mitte

Standardite kasud - roll kaupade ja teenuste vaba liikumise tagamisel

- Euroopa standardid on kõikides liikmesriikides sisuliselt ühtsed (31 liiget!)
- Pidevalt suureneb Euroopa standarditel põhinevate rahvuslike standardite osakaal
- Paljud Euroopa standardid baseeruvad rahvusvahelistel standarditel ja vastupidi
- Tulemuseks on tehniliste nõuete ühtlustamine Euroopas ja maailmas
- ***Euroopa standardid aitavad täita eksportturgude nõudeid!***

Standardite kasud - ohutus

- Tuhanded standardid käsitlevad aspekte, kuidas tooted või teenused oleksid ohutud
- Toote ohutust tuleb eeldada, kui toode vastab:
 - harmoneeritud standardi nõuetele
 - Eesti standardeiks ülevõetud Euroopa standardiorganisatsioonide standardeid
 - algupäraseid Eesti standardeid;
 - konkreetse tööstusharu toote ohutuse hea tava reegleid või teaduse ja tehnika hetkeseisu.
- ***Standardid tagavad ohutud tooted ja teenused!***

Standardite kasud – hea inseneritava

- Riigikohtu lahend 17. märts 2010 nr 3-1-1-7-10
- Riigikohus jõudis oma otsuses järeldusele, et Ehitusseaduse § 3 lg-s 1 sätestatud kohustust järgida ehitamisel head ehitustava peab sisustama standarditega või näiteks teaduskirjanduses avaldatud seisukohtadega, kutseorganisatsioonide reeglistikega või loodusseadustega.
- Standardi väljendavad head ehitustava!
- Arendades sama loogikat edasi võib väita, et :

***Standardid väljendavad head
inseneritava!***

Riigihanked

- Riigihangete seadus §33:
- 1) Kui vastavas valdkonnas puudub tehniline norm, võetakse hankelepingu eseme tehnilise kirjelduse koostamisel aluseks alltoodud järjekorras:
 - 1) Eesti standardiks üle võetud Euroopa standard;
 - 2) Euroopa standard;
 - 3) Euroopa tehniline tunnustus.....
 - 4) ühtne tehniline kirjeldus....
 - 5) rahvusvaheline standard;
 - 6) mõne Euroopa standardiorganisatsiooni kehtestatud tehniline kontrollsüsteem....
 - 7) ehitustööde projekteerimise, arvestusmeetodite või teostamisega või toodete kasutamisega seotud Eesti algupärane standard.....
- ***Standardid aitavad osaleda edukalt riigihangetel!***

Standardid ja CE-märgistus

- Väga suurele hulgale toodetele laieneb Euroopa Liidus CE-märgise paigaldamise kohustus
- CE-märgistus näitab toote vastavust vastava EL direktiivi nõuetele.
- Kui CE-märgistuse nõue on kehtestatud, ei tohi ilma CE-märgista tooteid müüa!
- Direktiivid kehtestavad toodetele olulisemad üldised ohutusnõuded, detailsed tehnilised lahendused nende nõuete täitmiseks määratletakse direktiiviga seotud nn harmoneeritud standardites
- Harmoneeritud standardi kasutamine annab vastavuse eelduse!
- Ülevaade CE-märgistust nõudvatest direktiividest saab: www.newapproach.org

Mida teha CE-märgistuse saamiseks

- Veenduda, kas tootele kohaldub mõni CE-märgistuse paigaldamist nõudev direktiiv.
- Vajadusel uurida, kas on tootele kohalduvaid direktiiviga seotud harmoneeritud standardeid
- Toota oma toode vastavuses direktiivi nõuetega
- Viia läbi nõutud vastavushindamine
- Vastavushindamisasutuste kohta saab infot

<http://ec.europa.eu/enterprise/newapproach/nando/>

- Paigaldada tootele CE-märgis ja asuda turustama

Standardite kohustuslikkus ja vabatahtlikkus

- Standardimise alused Eestis on kehtestatud toote nõuetele vastavuse seadusega
- Standardid on oma olemuselt vabatahtlikud dokumendid, mille järgimine ei ole kohustuslik
- Standardi järgimise võib riik kohustuslikuks teha, viidates standardile õigusaltis (seaduses, määruses)
 - Viide võib olla soovituslik või kohustuslik
 - Standardile võib viidata otse või üldiselt.
 - Viidata võib standardile või selle osale.

Standardite de facto kohustuslikkus

- Standard võib muutuda ka de facto kohustuslikuks kui standardi kasutamist nõuab klient või partner
- Standardite kohustuslikkus võib tuleneda näiteks hanketingimustest (riigihangetes on standarditele viitamine kohustuslik, jättes ka alternatiivi võimaluse)
- Riik saab nõuda standardi järgimist siiski üksnes õigusaktist tuleneval alusel.

Standarditele viitamine õigusaktides

viide standardile või selle osale:

- **Soovituslik**
 - Nt - *Suurustähistuse märkimisel suurustunnuste ja nende arväärtuste abil on soovitatav lähtuda Eesti standardist EVS-EN 13402 või muust samaväärsest standardist*
- **Kohustuslik**
 - Nt viide standardile - *Erialase pädevuse hindamise protseduur peab vastama standardi EVS-EN ISO/IEC 17011:2004 «Vastavushindamine. Üldnõuded vastavushindamisasutusi akrediteerivatele akrediteerimisasutustele» nõuetele*
 - Nt viide standardi osale - *Alates 01.07.2004. a väljastatav sõiduki registreerimismärk peab vastama Eesti standardi EVS 597:2004 punktis 3.6 kehtestatud nõudele ...*

Otsene viide standardile

- sisaldab standardi tähist
 - **Dateeritud** (*Bensiin ja diislikütus peab vastama Eesti standarditele EVS-EN 228:2004 ja EVS-EN 590:2004... ; Hindamisakt peab vastama Eesti standardis EVS 875-4 hindamisaruandele esitatud nõuetele*)
 - **Dateerimata** (*Rõivaste ja muude tekstiiltoodete hooldustähistuse märkimisel on soovitatav lähtuda Eesti standardist EVS-EN ISO 3758 või muust samaväärsest standardist*)
 - **Dateerimata sarja osad määratlemata** (*Katsetöid hindab komisjon kinnisasja hindamise heade tavade ja rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtete ning vara hindamise standardiseerias EVS 875 kinnitatud nõuete alusel*)

Üldine viide standardile

- ei sisalda standardi tähist
- viidatakse mõne standardiorganisatsiooni vastuvõetud või muudel alustel määratletavatele standarditele

- Nt - **MKM 10. aprilli 2007. a määrus nr 24 § 20 lg 1:**

Käesoleva määruse peatükkides 1 ja 2 reguleerimata osas tuleb «Elektriohutusseaduses» sätestatud elektriohutusvaldkonna nõuete täitmiseks lähtuda vastavatest Eesti standarditest (EVS) või nende puudumisel Rahvusvahelise Elektrotehnikakomisjoni (International Electrotechnical Commission) standarditest (IEC) või nimetatutega vastavuses olevatest dokumentidest.

Näited üldisest viitamisest

MKM 4. mai 2004 määrus nr 123, § 3 lg 1:

Ehitustoote nõuetele vastavuse tõendamiseks ettenähtud tõendamissüsteem ja hindamisele kuuluvad omadused on määratud:

1) harmoneeritud standardis, kui harmoneeritud standardi ja muude ehitustoote tehniliste kirjelduste kooseksisteerimise tähtaeg on möödunud või ...

Toote ja teenuse ohutuse seadus, §7 lg 3

Kui vastavalt käesoleva paragrahvi lõikes 1 või 2 sätestatule ei ole võimalik toote ohutust eeldada, hinnatakse selle ohutust, arvestades:

1) Eesti standardeiks ülevõetud Euroopa standardiorganisatsioonide standardeid, mis ei ole harmoneeritud standardid;

2) algupäraseid Eesti standardeid ...

Kust saada infot standardite kohta?

Standardikeskuse pakutavad teenused

- EVS koduleht
- Üksiklitsentsiga standardid
- Sisevõrgulitsentsiga standardid
- Standardite on-line kogude lugemisõigus
- EVS infoteenus
- Standardite monitooring
- EVS klienditeenindus – päringud ja info

EVS standardi otsingumootor E-poes ***www.evs.ee/pood***

- Otsing ja oluline info standardite kohta
- 90 % standarditest omab eelvaadet (sisukord, täpne käsitusala, normatiivviited)
- Ostukorvi kaudu on võimalik otsida (ja osta) ainult Eesti standardeid ja kehtivaid ISO ja IEC standardeid

<http://www.evs.ee/pood>

Standardite soetamise võimalused

- Tellida läbi standardite E-poe

Tellimusi menetletakse automaatselt

Elektroonses formaadis standardid allalaetavad “minu konto“ rubriigist
Võimalus tasuda arvega, pangalingiga, krediitkaardiga või kasutades
PayPali. Viimase kahe maksemeetodi korral saab elektroonilises
formaadis standardid koheselt kätte.

Tellijale jääb ajalugu tehtud tellimustest

Püsikliendistaatusega kliendid saavad standardid kohe kätte ka arve
alusel tellides

Läbi E-poe saab hallata enda kohta käivaid andmeid, standardite
infoteenust ja monitooringut

- Tellida kasutades standardite tellimusvormi
- Asukoht: www.evs.ee > Tooted ja teenused > Standardid ja publikatsioonid > Tellimusvorm

Üksiklitsentsiga standardid

- Ühele kasutajale ja ühes arvutis kasutamiseks mõeldud standardi litsentsi leping.
- Saab vaadata üksnes ühes arvutis ja teha kaks väljatrükki. Ei saa kasutada serveris ega sisevõrgus.
- 1. septembrist 2010 on kõik Eesti Standardikeskuse poolt müüdavad üksiklitsentsiga elektroonilised standardid krüpteeritud FileOpen tarkvaraga. ega sisevõrgus.

Sisevõrgulitsentsiga standardid

- See lahendus on mõeldud nendele ettevõtetele ja organisatsioonidel, kus ühel standardil korraga mitu kasutajat.
- Sisevõrgulitsents ehk mitme kasutaja litsents lubab standardi elektroonilist versiooni kasutada korraga litsentsis määratud arvutitöökohtade poolt.
- Lisaks võib seda standardit printida litsentsis määratud kordi organisatsiooni siseseks kasutamiseks ning salvestada standardist üks varukoopia

Standardite on-line kogude lugemisõigus

- Teenus on mõeldud sellisele standardi kasutajale, kellel on vaja tutvuda suure hulga erinevate standarditega.
- Standardite kogude lugemisõiguse teenus võimaldab interneti kaudu lugeda tagasihoidliku hinna eest väga suurt hulka Eesti standardite terviktekste.
- Vastavalt soovile saab endale soetada õiguse kas ühe või mitme standardite tegevusvaldkonna grupi (ICS grupi) standardite sirvimiseks. Vajadusel võib taotleda ka ligipääsu tervele Eesti standardite kogule.
- Standardite printimine ja salvestamine ei ole võimalik

EVS infoteenus

- Standardiinfo kord kuus klientidele ja partneritele e-posti vahendusel
- Infoteenus pakub teavet uute, asendatud ja tühistatud Eesti, ISO ja IEC standardite ning standardikavandite kohta
- Standardid on jagatud tegevusalade järgi ICS gruppidesse
- Võimalus valida endale huvipakkuvad tegevusalad
(näiteks: 31 Elektroonika, 93 Rajatised)
- Infoteenus leitav ja kasutajaks registreerimine toimub EVS kodulehelt „minu konto“ rubriigist

Täpsem info: www.evs.ee > Tooted ja teenused > EVS infoteenus

EVS Standardite monitoring

- Võimalus tellida endale “meeldetuletus” konkreetsetele standarditele muutuste ilmumise korral
- Standardite monitoring saadab meeldetuletuse, kui standard asendatakse uute standarditega, standardile ilmub muudatus, parandus või standard tunnistatakse kehtetuks või arvamusküsitlusele on jõudnud standardiga seotud standardikavand
- Standardeid saab lisada EVS E-poes standardite detailvaate lehelt
- Standardite monitoring hallatav EVS kodulehelt „minu konto“ rubriigist

Täpsem info: www.evs.ee > Tooted ja teenused > Standardite monitoring

EVs klienditeenindus

- Võimalus tutvuda standarditega kohapeal.

Esindatud on Eesti, rahvusvahelised, Euroopa ja teiste riikide standardiorganisatsioonide standardid (Saksa, Soome, Suurbritannia)

- standardid ja kavandid
- käsiraamatud ja kataloogid
- standardimisalased ajakirjad
- Vastamine päringutele, info standardite kohta jne
605 5060, 605 5065, standard@evs.ee

Aru tn.10

E - N 8.30 – 17.00

R 8.30 – 16.00

Täna tähelepanu eest!

Priit Kikas
priit@evs.ee